

LES DIVINITATS GRECOROMANES I ALGUNS DELS SEUS MITES

INTRODUCCIÓ

L'origen de la nostra història està molt lligat a dues civilitzacions de la regió mediterrània: **la grega i la romana**. Per les estàtues, les pintures i els textos que se'n conserven, sabem que aquestes dues cultures eren politeistes, és a dir que creien en diversos déus.

Cada divinitat grega o romana tenia una forma humana pròpia, un ofici i uns atributs que la identificaven, d'aquesta manera, la gent podia reconèixer fàcilment els déus i les deesses. Cadascuna d'aquestes divinitats tenia el seu temple. La major part de les divinitats gregues van ser adoptades pels romans, que generalment els van canviar el nom, sense modificar-ne les característiques. Per això es parla de la cultura grecoromana. **Totes les divinitats grecoromanes estaven agrupades en tres grans categories:** en la primera hi havia les dotze divinitats majors; en la segona, els déus i deesses de categoria inferior i en la tercera, els anomenats semidéus o herois.

LES DIVINITATS MAJORS

Entre els dotze déus i deesses majors, **Zeus**, al qual els romans van anomenar **Júpiter**, era qui presidia el **panteó**, que és el conjunt dels éssers divins. (panteó prové d'una paraula grega, pántheion, que significa "tots els déus").

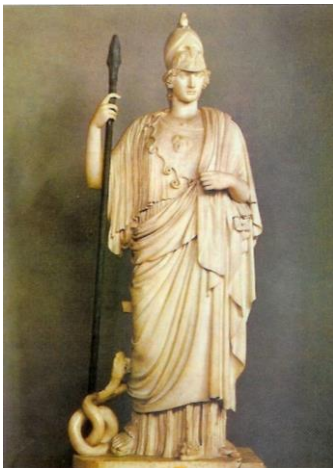

Els déus més coneguts que acompanyaven a Zeus eren els següents:

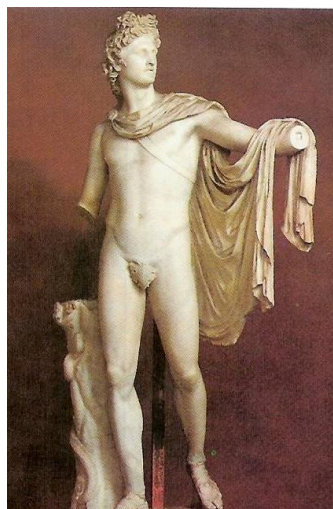
Posidó (Neptú) que era el déu dels mars i les aigües.

Atena (Minerva), la deessa de la saviesa i la intel·ligència.

Apol·lo (Febus), el déu de les coses bones;

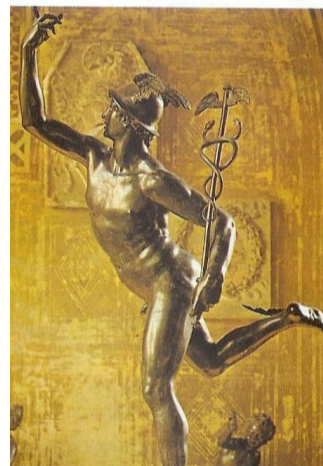
Ares (**Mart**), el déu de la guerra; **Demèter** (**Ceres**), la deessa de la terra conreada; **Hades** (**Plutó**) era germà de Zeus i Posidó i quan es van repartir l'univers, a ell li va quedar el món de les tenebres i es va convertir en déu dels inferns i del regne dels morts.

LES DIVINITATS MENORS

Les divinitats menors eren missatgers o executors dels encàrrecs del les divinitats majors i intervenien en els afers dels humans. **Prometeu**, per exemple, va donar foc als humans.

En les religions grega i romana, els déus i les deesses no solament tenien forma humana, sinó que tenien qualitats, virtuts i defectes propis de les persones. El déu **Hermes** (**Mercuri**) per exemple, era el missatger dels déus i protector dels negociants i viatgers, però també era el protector dels lladres, perquè ell també ho era.

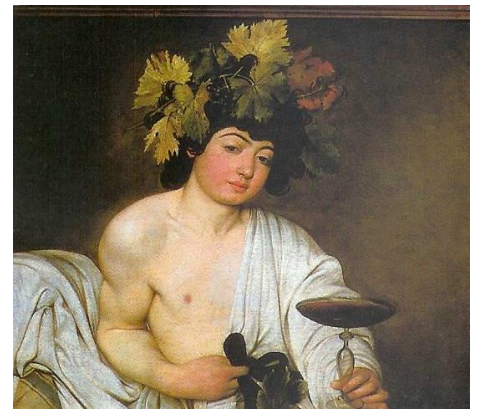

Pan era el protector dels boscos, de les muntanyes, dels camps, dels pastors i dels jardins. Tenia cos d'home i potes i banyes de boc i recorria el camp tocant una flauta feta amb trossos de canyes de mides diferents, anomenada siringa o flauta de Pan.

Les **Erínies** (**Fúries**) eren l'esperit de la venjança, eren tres i vivien als inferns i escoltaven les queixes dels morts i castigaven els qui anaven contra els destins dictats pels déus, fent-los tornar bojos a base de tortures. Eren molt lletges i dolentes més velles que les propis déus. Tenien serps en lloc de cabells, cap de gos i ales de ratpenat.

Dionís (**Bacus**) era el déu més simpàtic, gran amant de la gresca i per tant era l'ànima de les festes. Protegia les vinyes i el teatre i el representaven amb una copa a la mà i una corona feta amb pàmpols.

Eros (**Cupido**) que des de petit es dedicava a fer sorgir l'amor entre els humans. Era fill de la deessa de l'amor **Afrodita** (**Venus**) que el duia al coll. Es representa amb una bena als ulls, que simbolitza que l'amor és cec, i amb ales que representen, que l'amor va i ve molt ràpidament. Eros anava armat amb arc i fletxes, que disparava al cor dels humans per fer-los patir mal d'amor.

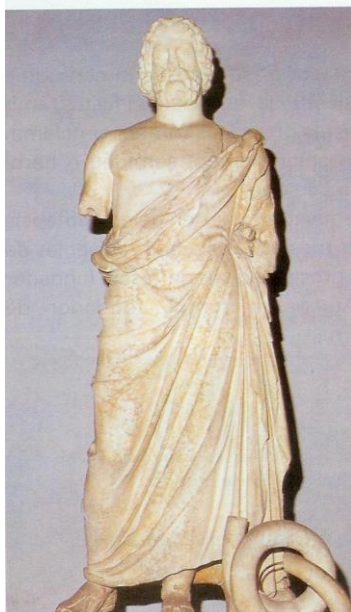
Artemís (Diana), deessa de la cacera i protectora de les noies. S'identifica fàcilment perquè porta arc i fletxes i està envoltada de cérvols o gossos de caça.

Asclepi, el déu de la medicina que s'apareixia als malalts en somnis, els imposava les mans i els practicava una intervenció o els receptava un remei.

A Catalunya, a l'any 600 aC, els grecs de Focea van establir una colònia i la van anomenar Empòrion ("mercat" en grec) i és l'actual Empúries. Per arribar-hi, havien de fer un llarg i penós viatge per tot el Mediterrani. A causa de la falta d'aigua dolça i d'aliments frescos, durant la travessia s'anaven debilitant i sovint es posaven malalts.

En arribar a Empòrion, el lloc que consideraven idoni per rebre auxili refer-se era el temple d' Asclepi, on hi havia nombroses sales per poder prendre banys i on els sacerdots-metges els atenien i els curaven.

Estàtua d' Asclepi trobada a Empòrion

SEMIDÉUS O HEROIS I HEROÏNES

Personatges com **Teseu**, **Hèracles**, **Aquil·les**, **Persèfone** (**Prosèrpina**) deessa de les plantes o **Orfeu** són en la tercera categoria de les divinitats grecoromanes.

Aquest últim era creador de la poesia lírica i tan bon músic que les feres s'amansien escoltant-lo. Es representava portant una lira i voltat d'animals que se l'escolten mentre toca.

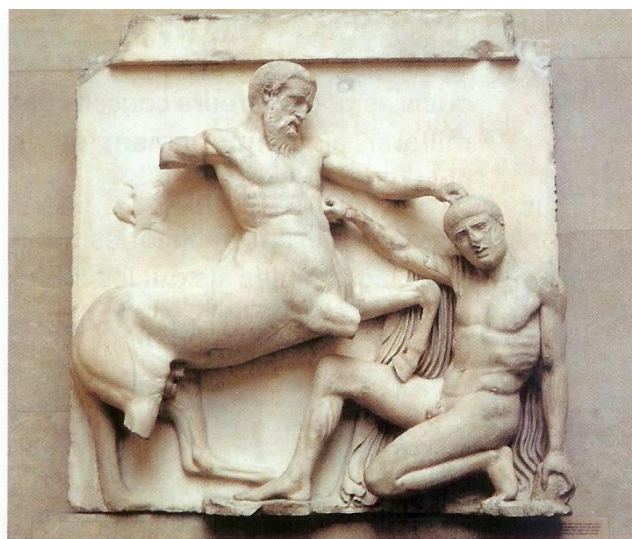

Tots ells no tenien un origen diví, però es considerava que havien protagonitzat accions prodigioses en defensa dels seu país i per això en morir no van al regne dels morts com la resta dels humans.

MITOLOGIA GRECOROMANA

A part de les divinitats tenien gran importància els mites. Els grecs els van escriure per fer entendre uns fets que no es podien entendre científicament amb els coneixements de l'època, a més a través d'ells es pretenia aconsellar per millorar el comportament en la vida quotidiana. Posteriorment els romans les van traduir al llatí i les van adaptar a la seva cultura. La majoria dels personatges mitològics es representen amb forma humana; d'altres són una barreja de persona i animal. D'entre aquests personatges els més coneguts són:

- Els **centaures** que tenien el cap i el pit d'home i la resta del cos de cavall. Eren cruels i mal educats i tenien un esperit salvatge i bàrbar.

- Les **nimfes** que vivien als prats, als rius, etc., ajudaven als humans tot i que a vegades eren feréstegues i perilloses. N'hi havia de diferents menes:

Les nereides que eren les nimfes dels mars en calma, eren meitat dona i meitat peix i ajudaven als humans. Vivien en palaus lluminosos al fons del mar i quan sortien a la superfície es camuflaven entre les ones i les algues. Acostumaven a anar nues cavalcant sobre tritons, que eren éssers amb cap d'home i cos de peix.

Les nàides que eren les nimfes de les aigües interiors, eren joves i boniques i anaven vestides amb túniques. Vivien en caverne properes a rius i llacs. Afavorien la fecunditat de la terra i eren protectores dels matrimonis.

-La **medusa** que era un monstre femení amb els cabells plens de serps que convertia la gent en pedra tan sols mirant-la.

Rúbens

EL MITE DE PERSEU I MEDUSA

En la versió més coneguda del mite, Medusa era originalment una bonica dona humana. Posidó es va enamorar d'ella, i la va seduir o violar en un temple dedicat a Atena. Posidó i Atena eren rivals des que varen competir pel patronatge d'Atenes i els habitants de la ciutat varen preferir l'olivera d'Atena a la font o els cavalls de Posidó.

Atena, després de descobrir la profanació que havia sofert el seu temple, va castigar Medusa. Els seus cabells es van convertir en serps i la seva mirada tenia el poder de petrificar qualsevol criatura viva. Segons algunes versions, va ser Afrodita qui, gelosa de la seva cabellera, la va canviar per serps.

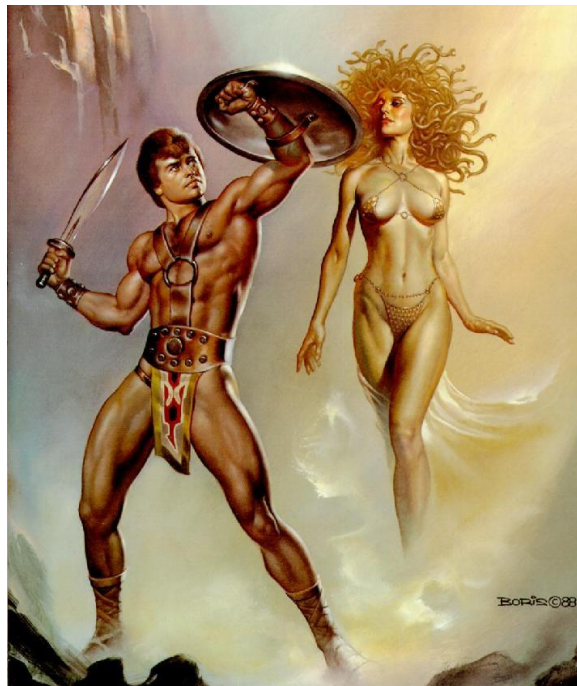
Mentre Medusa estava embarassada de Posidó, va ser decapitada per l'heroi Perseu, fill de Zeus . Aquest va ser enviat -amb aquest objectiu- pel rei de Sèrifos, Polidectes, el qual desitjava la seva mort; per tant, li va ordenar aquesta missió esperant que fracassés. Però Hermes i Atena el van ajudar a acomplir la comesa tot donant-li una falç, un sac, un casc que el feia invisible, unes sandàlies alades i un escut.

Estàtua de Perseu. (Piazza della Signoria, Florència)

Va aconseguir tallar-li el cap i, de la sang del coll tallat que va caure al terra va brollar la seva descendència: en sorgiren el cavall alat Pegàs, el monstre Amfisbena i el gegant Crisaor. Per precaució, Perseu va ficar el cap dins del sac, i va tornar a Sèrifos. Allà va matar Polidectes per haver-li desitjat la mort; li va ensenyar el cap de Medusa i aquest es convertí en pedra. També va usar el cap de Medusa per rescatar Andròmeda i, en algunes versions, va petrificar el tità Atles.

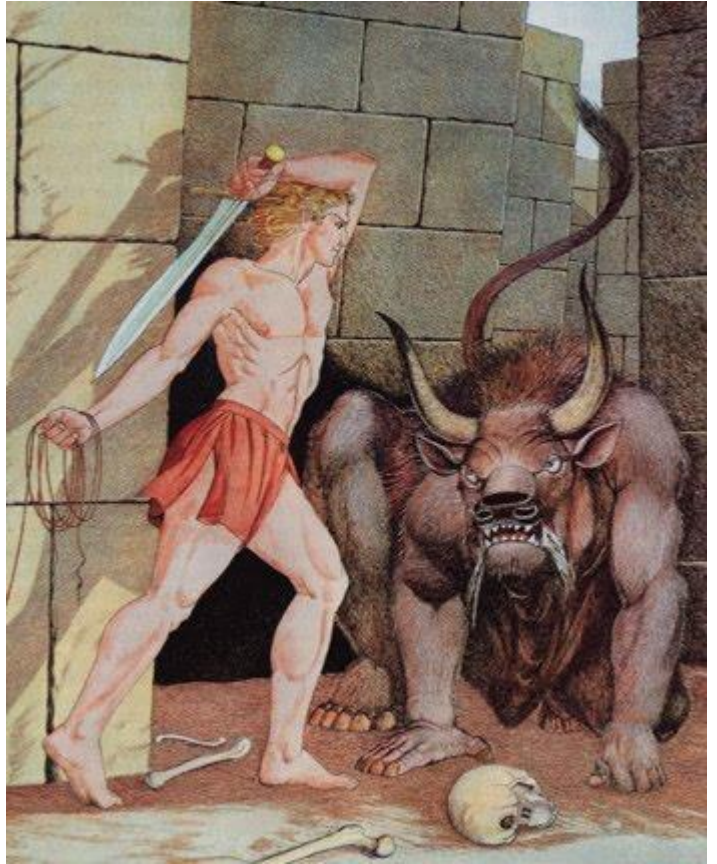
Més tard, Perseu va regalar el cap a la deessa Atenea, que el portà al seu escut com a arma, ja que continuava conservant els seus terribles efectes. D'altra banda, la sang de Medusa va ser recollida per Atena i entregada a Asclepi, ja que tenia el poder de ressuscitar als morts.

EL MITE DE TESEU

Un heroi molt popular era Teseu. La seva història comença quan el fill de Minos, rei de Creta, va guanyar totes les proves als jocs d'Atenes. Els atenesos envejosos el van assassinar. El rei Minos va castigar-los i els va demanar que li portessin durant nou anys, set nois i set noies per alimentar el Minotaure que era un monstre amb cap de toro i cos d'home que vivia al laberint del seu palau.

El tercer any, Teseu, fill del rei d'Atenes, es va unir als joves que anaven a Creta per ser sacrificats. Els cretencs el van anar a rebre i la filla del rei Minos, Ariadna, es va enamorar de Teseu i li va prometre que l'ajudaria a eliminar el monstre. La noia va explicar-li com era el laberint i li va donar un

cabdell de fil perquè el descabdellés mentre s'hi endinsava, així a l'hora podria seguir el camí a l'hora de sortir.

Teseu va arribar al centre del laberint i va aconseguir matar al Minotaure. Després va anar estirant, el fil i va trobar la sortida i es va escapar amb Ariadna.

EL MITE DE LA FLAUTA DE PAN

Pan tenia cos d'home i potes i banyes de boc. Era el déu de les muntanyes, dels camps, dels pastors i de la vida agresta. Recorria el camp tocant una flauta feta de trossos de canyes de mides diferents, anomenada **siringa o flauta de Pan**.

El mite diu que una vegada Pan va conèixer una nimfa que es deia Siringa. Era tan bonica que se'n va enamorar i li va demanar que es casés amb ell. Ella li va dir que no podia perquè només podia servir a Artemís, la deessa de la natura i la caça.

Pan no va entendre-ho i es va enfadar molt i va decidir raptar-la, però la nimfa era molt lleugera i es va escapar corrent. Va travessar muntanyes, boscos i valls fins que va trobar un riu ample i profund que li va barrar el pas. Mirant al cel va demanar a ajuda a Artemís. Ella la va ajudar convertint-la en un canyissar arran del riu. Quan va arribar-hi Pan no la va conèixer i desesperat es va posar a tallar unes canyes que hi havia al riu en trossets de mides diferents. Les va lligar i se'n va fer una flauta. Va començar a tocar-la i diuen que en va sortir uns sons tan dolços que tots els animals van callar per escoltar-lo.

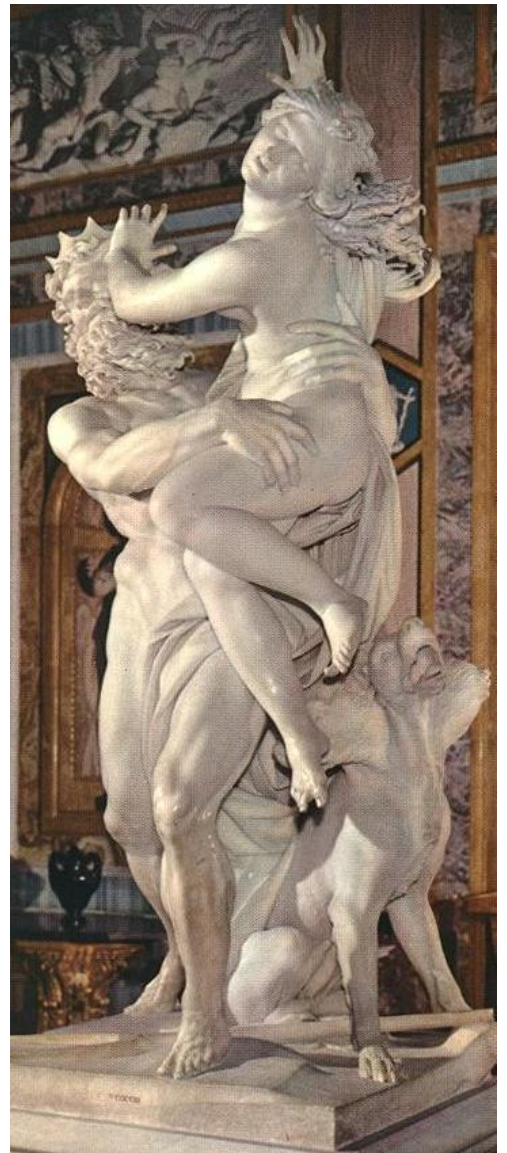
EL MITE DE PROSÈRPINA

Prosèrpina era una deessa romana jove i bella. Ceres la seva mare era la deessa de les collites. Plutó, el déu dels Inferns, es va enamorar de Prosèrpina, la va raptar i se la va endur amb ell, al país dels morts. Prosèrpina cridava la seva mare amb totes les seves forces. En sentir-la, Ceres la va buscar desesperadament per terra i per mar durant nou dies i nou nits però no la va trobar.

Ceres esgotada es va asseure damunt d'una roca i va començar a plorar. Tan trista estava que els seu plor i els seus crits se sentien per tota la Terra. En la seva desesperació es va arrancar els cabells i la roba i va maleir tota la Terra que ella havia cuidat sempre amb amor i interès. A partir d'aleshores es va deixar de donar fruits.

Aretusa una nimfa que havia estat testimoni del rapte, va dir a Ceres que Plutó s'havia endut Prosèrpina per convertir-la en la seva esposa. En saber el que havia passat, Ceres es va dirigir al mont Olimp i va implorar a Júpiter, el déu de tots els déus que li retornés la seva filla.

Júpiter va dir que podria rescatar Prosèrpina del país dels morts si ella no havia menjat res allà encara. Però Prosèrpina ja havia menjat uns quants grans de magrana. A partir d'aleshores, la filla de Ceres només podria viure a la Terra durant sis mesos a l'any, els altres sis mesos hauria de viure amb el seu marit als Inferns. Això va consolar Ceres, que va somriure va fer renéixer la natura i va tornar la fertilitat a la Terra.

EL MITE D' HÈLIOS

Hèlios, el déu del sol era un déu molt guapo i se l'imaginaven coronat amb l'aureola del sol. Se'l considerava el germà de la deessa Selene que era la Lluna.

Creien que conduïa un carro tirat per quatre cavalls. Amb aquests recorrien el cel cada dia d'orient a Occident oferint llum als déus i les persones.

També creien que es feia fosc quan el déu descansava i oferia aigua i repòs als seus cavalls.

Hèlios es va casar en diferents ocasions i va tenir varis fills. El més conegut va ser Faetó.

Quan era petit va fer prometre al seu pare que li concediria tots els seus desitjos.

Quan va ser jove li va demanar al seu pare que li deixés conduir el seu carro. Al començament Hèlios es va negar però al final va haver de claudicar perquè el seu fill li va recordar la promesa feta en la infància. Hèlios el va advertir que cap mortal podia conduir el seu carro i el va avisar del perill que corria perquè era molt ràpid.

Faetó no el va escoltar, i va pujar al carro i en aquell mateix instant va perdre el control apropant-se massa a la terra.

Zeus, veient el perill que corrien els mortals el va fulminar amb un raig i el va matar. Amb el pas del temps Hèlios va deixar de ser venerat a favor del déu Apol·lo.

EL MITE D' ENDIMIÓ I SELENE

Selene era la deessa que representava la lluna. Era germana d' Eos, l'Aurora i d' Hèlios, el déu Sol.

Com ell era l'encarregada d'il·luminar el cel això sí, durant la nit. Aquesta deessa solament sortia de nit per lluir la seva bellesa.

Endimió que era el nét de Zeus feia de pastor i en acabar el dia es dormia profundament a dintre de la seva cova o a l'aire lliure si feia bo. Sempre contemplava a Selene i va acabar enamorant-se d'ella. Però Selene no sabia res d'aquest amor i una d'aquelles nits el va veure i es va quedar totalment enamorada.

Va desaparèixer del cel, va anar a jeure al seu costat i el va estimar. Des d'aleshores totes les nits ho va seguir fent sense despertar-lo. Així, dormit ell i ella desperta, es van estimar durant molt temps. Una nit Endimió es va despertar i es va assabentar que era l'amant d'una deessa i que ja era pare de cinquanta filles i d'un fill. Tots dos van confessar el seu amor secret. Van ser molt feliços fins que Endimió se n'adonà que el temps passava i que començava a envellir. Aleshores va demanar a Selene que utilitzés el seu poder diví i que el conservés sempre jove. Ella va demanar ajuda a Zeus i aquest va decidir que Endimió no envelliria però solament mentre estigués dormit. Endimió va fer prometre a Selene que estaria sempre amb ell quan dormís.

I a partir d'aleshores quan es despertava es tornava a dormir enseguida per tenir-la al seu costat i per no envellir..."

Aquesta és una de les diferents versions que hi ha d'aquest mite. En cap d'elles s'explica el final d' Endimió. I el final de Selene no es pot explicar perquè no ha tingut final. Segueix al cel enamorant als homes i rebent l'homenatge i les cançons dels poetes.

MITE DE PANDORA I ZEUS

Al començament solament existien sobre la terra déus immortals. Aquests desitjaren crear essers per poblar la terra. Zeus va encomanar als fills del Titan Jàpeto (Epimeteu i Prometeu) que dotessin de gràcies i forces a les criatures terrenals.

Epimeteu va donar a cada animal un do, la bellesa a un, a un altre la potència, a un altre la velocitat, a un altre la corpulència,... segons el seu criteri de conveniència.

Mancant-li de la saviesa del seu germà Prometeu, va donar tots els dons als animals deixant l'home per l'últim, quedant d'aquesta manera despullat, indefens i desarmat.

Va ser aleshores quan Prometeu, l'amic de l'home veient la injustícia que s'havia comès, tractant de corregir l'error i robant-li la saviesa a la deessa Atenea, va concedir a l'home la lògica.

Prometeu va robar el foc a Hefest i se'l va regalar a l'home perquè es calentes i pogués viure millor li va ensenyar tot el que sabia.

Zeus en assabentar-se dels dons atorgats a l'home que li permetien assemblar-se als propis déus va esclatar d'ira i va enviar molts llamps. A va castigar Prometeu encadenant-lo a la muntanya del Caucas, en els límits de l'univers. Allí tots els matins un àguila li rossegava el fetge. Encara que per la nit li tornava a créixer per tornar a ser devorat novament al dia següent.

Trenta anys més tard, Hèrcules va alliberar-lo d'aquest sofriment.

Hefest va modelar al seu taller a la primera dona que inicialment va ser de metall. Com era molt bella Zeus va decidir donar-li la vida i un dels déus li va donar la bellesa, la gràcia, la intel·ligència, l'habilitat i el poder de la persuasió. Però Hermes també la va dotar d'astúcia i falsedat i Hera de curiositat i inquietud que no deixaria que visques en pau ni un instant.

Zeus li va enviar a Epimeteu a Pandora com a regal.

Epimeteu en veure-la es va enamorar i va decidir d'unir-se amb ella d'immediat.

Zeus els va oferir una caixa guarnida amb pedres precioses i or. La caixa estava tancada i Zeus va donar la clau a Pandora advertint-li que si volien viure feliços no l'obriessin mai.

Epimeteu i Pandora van viure feliços com els déus durant molts anys. No tenien problemes, ni preocupacions, no s'envellien i es divertien sempre. Vivien de les fruites de la terra i no necessitaven matar cap criatura vivent per subsistir.

Però un dia la curiositat els va poder i Pandora va obrir la caixa i va ser així com van sorgir els mals d'aquest món: les malalties, les amargures, els dolors i altres desgràcies.

L'esperança va ser l'últim en sortir en forma d'un petit ocell i es va convertir en un símbol de consol per a l'humanitat.

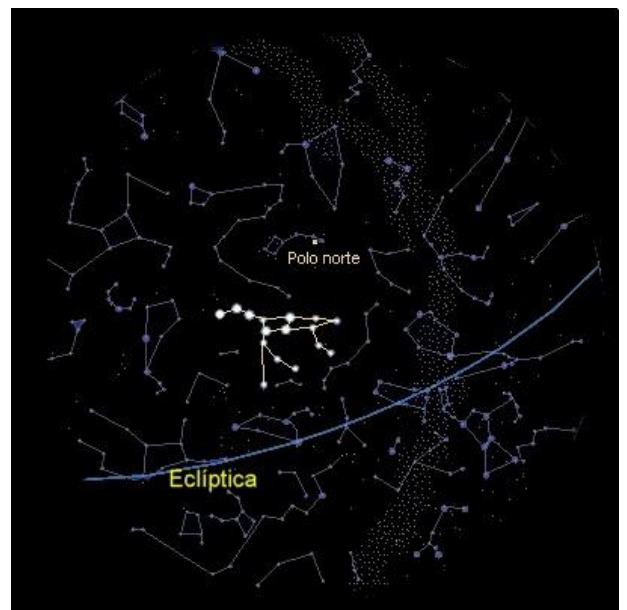
LA LLEGENDA DE LA VIA LÀCTIA

Hera (Juno per als romans) que era l'esposa de Zeus, (el déu dels déus) va ser qui va originar la Via làctia en ésser derramada la seva llet quan va apartar del seu pit, d'una forma brusca, a Heracles (Hèrcules per als romans) fill que Zeus havia tingut amb una mortal anomenada Alcmena. Aquest nadó havia anat a parar als seus braços perquè Hermes (Mercuri per als romans), el missatger dels déus se l'havia col·locat quan ella estava dormida perquè obtingués d'aquesta manera l'immortalitat.

LA LLEGENDA DE LA CONSTEL·LACIÓ ÓSSA MAJOR

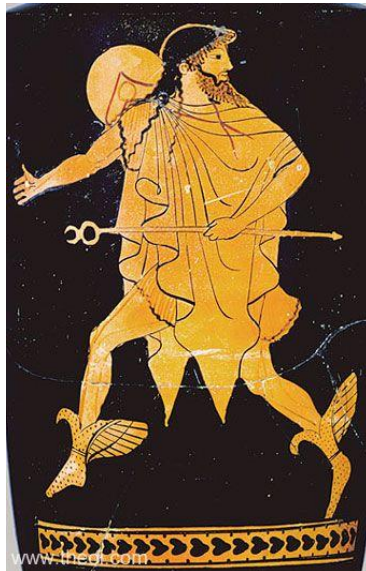
El nom d'aquesta constel·lació està relacionat amb el mite de Calisto. Aquesta era una nimfa a qui Zeus va seduir amb enganys i amb els seus poders divins. La deessa Hera, morta de gelosia va convertir a Calisto en un ós. Zeus en no poder gaudir de Calisto mai més com a persona la va enviar al cel convertint-la en la constel·lació Óssa Major. D'aquesta manera al menys la va poder seguir contemplant.

LA LLEGENDA D'HERMES

El mateix dia del seu naixement, Hermes va robar un ramat sencer a Apol·lo. En ser descobert, Hermes va demanar perdó, va retornar el ramat al seu propietari i li va regalar una lira que acabava d'inventar. Apol·lo agraït li va donar una branca d'avellaner que tenia el poder màgic de reconciliar els enemics.

Molt content, Hermes va voler provar d'efecte dels bastó amb dues serps que s'estaven barallant. Així que les va tocar amb la branca, les serps s'hi van entortolligar i es van quedar mirant-se amistosament. Per això el bastó amb dues serps és un dels símbols d'Hermes o si es vol de Mercuri.

CREENCES GRECOROMANES SOBRE EL MÓN DE LES TENEBRES

Quan algú morirà, la seva ànima anava al regne d'Hades (Plutó per als romans) i havia de travessar una llacuna anomenada Estígia per arribar al món dels morts. L'encarregat de fer passar les ànimes d'una riba a l'altra era Caront, un barquer vell i barbut que cobrava els seus serveis prenent una moneda que els familiars posaven sota la llengua del mort.

Quan havien travessat aquella llacuna les ànimes es trobaven a Cèrber, que era un gos infernal amb tres caps i cua de serp que no dormia mai, el qual vigilava contínuament que ningú no fugís de l'Hades.

En aquest món vivien les Erínies (Fúries per als romans) que eren tres deesses lletges i dolentes més velles que els mateixos déus. Tenien serps en lloc de cabells, cap de gos i ales de ratpenat. Quan hi arribava algú que s'havia portat malament el castigaven cruelment.

També hi vivien les Moires (Parques) que filaven i tallaven el fil de la vida dels mortals.

En arribar a una cruïlla de tres camins, les ànimes eren sotmeses al judici d'un tribunal que presidia Minos. Segons el seu comportament durant la vida, havien d'agafar un dels tres camins.

Les ànimes de les persones bones anaven a l'Elisi o Camps Elisis que eren fora del recinte d'Hades. Allà no s'hi feia mai de nit, el clima era agradable i hi fluïa el riu Leteu i el de l'Oblit.

Les ànimes bevien l'aigua del riu de l'Oblit per esborrar de la memòria els records de la seva vida i gaudir per sempre més de tots els plaers.

L'altre camí portava al Tàrtar. Allà hi anaven els dolents i era un lloc tenebrós on les ànimes eren turmentades pels enemics dels déus. Passaven una temporada, fins que netejaven les seves culpes i podien refer el c

El tercer camí duia als Gamonals, un lloc on ni es patia ni es gaudia. Les ànimes hi passaven una temporada, fins que netejaven les seves culpes i podien refer el camí cap als Camps Elisis.

